

Els vikings

Societat, cultura i economia

ÍNDEX

Introducció 3

Història dels pobles escandinaus 3

- Origen dels pobles vikings 3
- Naixament de Suècia, Noruega i Dinamarca 3

Conquestes dels vikings 3

- Els noruecs a la conquesta del món 5
- Els danesos cap a l'Occident Cristià 6
- Els suecs i les rutes d'orient 8

Economia 9

- El comerç 10
- L'agricultura 11
- La pesca 11

Cultura 12

- Tècniques de navegació 12
- Religió 12
- La conversió al cristianisme 15
- Art viking 15

Societat 15

- Les classes socials 15
- El Thing 16
- La família 16
- Els habitatges 17

La fi dels vikings 17

Conclusió 18

Bibliografia 19

Introducció

Vénen del nord, hostil i fred; saquejen els monastirs, aniquilen els pobles i profanen les esglésies; totes les capelles, poblats, viles, ports i navegants del segle VIII demanen a Déu que els protegeixi de la fúria dels homes del nord. Qui són, d'on vénen, quin és el seu passat?

Història dels pobles escandinaus

Origen dels pobles vikings

El mil·lenni VI a.C., la capa de gel que cobreix l'Europa septentrional comença a retrocedir. Les noves terres es van cubrint de boscos. El nòmades del nord circulen entre els fiords noruegs, les illes danese i els rius i llacs suecs. Buscant terrenys on poder caçar, es comencen a aventurar mar endins. Ja saben construir canoes lleugeres i desmontables. Cap al IV mil·lenni a.C., el boscos de roures i coníferes, sobre tot, ocupen pràcticament tota Escandinàvia. Els homes aprenen a treballar la fusta, manejant amb habilitat la destal de pedra. Més tard, es converteixen en un poble agricultor en el qual el ren, que han domesticat, realitza els treballs durs i proporciona, a més a més, carn i llet. La població, d'aquesta manera, augmenta poc a poc. D'altra banda, aquests agricultors segueixen consumint peixos i mariscs. Cap a l'any 3000 a.C., amb l'arribada de la metal·lúrgia del bronze, les eines milloren i els nòrdics comencen a fabricar amb molta cura joies d'or i bronze, roba de llana teixida, etc.

La caiguda de l'Imperi Romà permet l'expansió d'algunes tribus asiàtiques i europees, entre elles les escandinaves. A més a més, com pels germans, és l'època de ferro del escandinaus. Un rei danés participa en una incursió cap a Europa Occidental, la qual n'és una de les primeres. S'està preparant el període viking. En aquest moment, els vikings ja estableixen relacions comercials. Hi ha intercanvis amb Europa continental, Gran Bretanya i el Bàltic més oriental.

Naixement de Suècia, Noruega i Dinamarca

Quan els vikings inicien els seus primers atacs, encara constitueixen un únic poble que parla la mateixa llengua, el norueg antic, tenen les mateixes tradicions, els mateixos herois i adoren els mateixos deus. Suècia neix cap al S. VII de la unió de dos pobles: els Götär i els Svear. Els Svear constituïen un gran imperi marítim amb un comerç bastant pròsper. Fins el S. IX, Noruega està dividida en petits pobles aïllats. Finalment, aquest segle, el rei Harald els unifica. De la Dinamarca pre-vikinga no se'n sap gaire, però sí es sap que l'any 800, el rei danés Godofredo va atacar Carlomany, el que vol dir que Dinamarca ja s'havia constituït com un regne. Més o menys en aquesta època, els pobles escandinaus adquireixen el nom de *vikings*. Aquesta paraula prové de l'antiga paraula nòrdica *badia*. Tot i així, quan els escandinaus la van adoptar, significava en la llengua noruega antiga *expedició marítima*.

Expansió i conquestes dels vikings

Cap a finals del S. VIII, a Escandinàvia viuen només uns 2 milions de vikings. Però iniciat el S. IX, la població comença a augmentar bastant degut, principalment, a millores de les condicions climàtiques que afavoreixen l'agricultura i aquesta l'alimentació. D'aquesta manera, el territori es queda petit. A això, a més a més, s'uneixen les tradicions escandinaves, com ara obligar els joves a buscar-se la vida a una altra banda o condemnar els criminals a l'exili, per donar raons més que suficients per llençar-se al mar i anar a conquerir altres territoris. Un altra data que raona les innumerables expedicions vikingues és que són un poble que estima el risc i té passió per viatjar, i que a més va escàs de riqueses. Totes aquestes raons van llençar aquests pobles a conquerir Europa a través del mar.

Mapa sobre l'expansió vikinga

Els noruegs a la conquesta del món

El camp d'influència dels vikings noruegs es pot dividir en dues parts principals: al sud, Europa; a l'oest, Groenlàndia i Nordamèrica. Dins la seva migració cap al sud, cap a Europa, podem distingir dues parts: La conquesta d'Irlanda i Els atacs a Europa continental. D'altra banda, la migració cap a l'oest també es pot dividir en diverses parts: La conquesta d'Islàndia, La conquesta de Groenlàndia i L'arribada a Amèrica.

La conquesta d'Irlanda

Des dels primers moments, els vikings noruegs s'estableixen a les regions pràcticament desertes del nord d'Escòcia, de les Shetlans, de les Orcades i de les Hèbrides. Les costes d'aquestes regions són utilitzades com a bases per a una expansió progressiva cap Irlanda i la illa de Man. D'aquesta manera, apartir del 790, aproximadament, els vikings ataquen succesivament convents a Irlanda i a les illes del mar del Nord.

Els seus atacs, anomenats *razzias* o *strandhagg*, es basen, sobre tot, en el factor sorpresa. Alguns drakkars, els vaixells vikings, surgeixen a l'horitzó, s'apropen a la platja i deixen uns quants homes a terra. Aquests es llencen a l'atac del monestir, maten a tots els que resisteixen, cremen les construccions i s'emporten tots els tresors, com també animals i de vegades homes i dones que seran vebuts com esclaus.

L'any 839, una flota vikinga capitanejada per Thorgisl desembarca al nord d'Irlanda, però aquesta vegada no ve simplement per sacsejar i anar-se'n, sinò per conquerir l'illa sencera. L'enorme exèrcit compleix el seu objectiu, funda Dyflinn (Dublín) i corona rei Thorgisl. Anys més tard, el 851, els irlandesos s'alien amb els vikings danesos i recobren per un temps el domini de l'illa. Apartir d'aquest moment, els vikings danesos i els noruegs comencen un llarg període en el qual lluiten per apoderar-se d'Irlanda. Finalment, els noruegs la reconquereixen i instauen un imperi que abarca Irlanda i la illa de Man. Però l'any 1000, l'irlandés Boroimbe expulsa els vikings i es proclama rei d'Irlanda.

Mentrestant, hi ha hagut una profunda fusió entre la civilització cèltica, a la qual pertanyen els irlandesos, i els vikings. A finals del S. X, molts vikings es converteixen al cristianisme.

Atacs a l'Europa Continental

Els vikings noruegs semblen no tenir límit en les seves ansies de conquesta i saqueig.

Cap a l'any 843, saquegen Nantes, a la desembocadura del Loire, riu que no triguen en remontar. D'aquesta manera, arriben a tot el centre de França. Per assegurar-se el control de la ruta de sal, s'estableixen a l'illa de Groix, que es troba una mica al Nordoest de la desembocadura del Loire.

L'any 844, devasten Cadis i Sevilla. El S. X ataquen, també, Santiago de Compostela i Lisboa. Arriben, fins i tot, al nord d'Àfrica, cosa demostrada gràcies a les monedes àrabs trobades a Noruega.

La conquesta d'Islàndia

L'any 815, una expedició vikinga provinent de les illes Fèroe arriba a Islàndia i s'hi instal·la. Després d'aquest primer establiment a l'illa, es produeix una enorme migració: 10.000 vikings s'hi traslladen entre el 870 i el 930. Expulsen sense dificultat uns ermitans irlandesos. A Islàndia, els colons noruegs troben unes condicions bastant bones: les valls properes a la costa ofereixen terres òptimes per a l'agricultura i la ramaderia, al mar hi ha una gran quantitat de peixos, els boscos de bodolls són numerosos, com també ho és la quantitat de mineral de ferro.

Durant els primers anys, els vikings viuen en petites comunitats amb un cap únic. Però a mesura que la població augmenta, es fa necessària la divisió de l'illa en quatre territoris units sota el govern d'una assemblea general: l'Althing. Però l'Althing no pot evitar que es produeixin violentes guerres entre clans.

Els islandesos comercien amb el continent europeu, però ràpidament, davant l'augment de població, 30.000 habitants el 930 segons els historiadors i 60.000 el segle següent, els recursos es fan insuficients. Els islandesos surten, així, en busca de noves terres.

La conquesta de Groenlàndia

L'any 982, el cap viking Erik el Roig es proscriu d'Islàndia acusat d'un crim. Es dirigeix, llavors, cap a l'oest i troba una terra que ja havia dividit anys abans, durant una tempesta, un altre viking. S'infiltra entre els enormes blocs de gel i descobreix una sèrie de fèrtils valls. Torna a Islàndia i proposa les terres que acaba de descobrir que bateja com Groenlàndia, el país verd i convenç numerosos colons que s'embarquen l'enorme illa com a destí. De les 25 naus que van sortir d'Islàndia, només 15, però arriben. Les colons vikings estableixen dues colònies, una a l'oest i l'altra a l'est de l'illa, però ràpidament es troben que aquesta no proporciona, tampoc, els recursos necessaris. Es creu que la població era d'unes 3.000 persones cap l'any 1000. Aquesta petita societat només sobreviurà 5 segles més.

L'arribada a Amèrica

L'any 992, el fill d'Erik el Roig, Leifr, deixa Groenlàndia en direcció oest, en busca de noves terres colonitzables i d'on poder extreure fusta, tan escassa al país verd. Arriba a una terra glacial, la costa del Labrador. Acaba d'arribar. Segueix cap al sud i arriba a Terranova, on passa l'hivern. Després torna a Groenlàndia i explica la seva descoberta. El seu germà, Thorvald, se'n va a descobrir les noves comarques i, per primera vegada, els nòrdics s'enfronten als natius americans, als quals anomenen *Skraelings* homes lletjos.

Més tard, cap a l'any 1020, un altre cap viking es llença cap a Amèrica amb 170 homes i dones amb la intenció de colonitzar les noves terres. Al principi, comercien pacíficament amb els natius, però els conflictes amb aquests no triguen a arribar i els vikings se'n tornen amb carregaments de fusta i s'obliden del Nou Món.

Els danesos cap a l'Occident Cristià

Des de finals del S. XVIII, els vikings danesos ataquen Anglaterra i l'est de l'imperi carolingi. Tot i així, Carlemany i Lluís el Piadós aconsegueixen refusar-los. Per tant, l'expansió dels danesos es pot dividir en dues parts: l'expansió cap als territoris francs, que a la vegada es poden dividir en L'atac a París, El naixement de Normandia i La conversió al cristianisme; i d'altra banda els atacs a Anglaterra, que a la seva vegada es poden dividir en La conquesta de la Gran Bretanya i les expedicions a la Mediterrània i L'arribada de les desfetes.

L'atac a París

Però és a partir de l'any 834, quan els danesos comencen la seva expansió. Els vikings remonten el rei Elba i ataquen Hamburg. A França, moltes ciutats són assaltades i el rei Carles el Calb no pot frenar l'avanç dels danesos. Aquests remonten el Sena i arriben a París. El 885, quan els danesos comencen el seu atac a París, aquesta és una petita ciutat fortificada defensada només per uns 200 cavallers, degut a que el rei ha marxat a lluitar a Itàlia. Els danesos, per la seva banda, són uns 30.000 guerrers. Des dels primers dies, el foc debasta la ciutat, però aquesta resisteix heroicament. Degut a això, els vikings es veuen obligats a allargar el setge a París durant un any. Mesos més tard, un pont que impedia de navegar riu amunt, cedeix als combats i a les pressions del riu, i els vikings poden finalment seguir remontant el Sena i sacsejar la resta de França. Tot i així, no obliden deixar un número suficient d'homes que mantinguin el setge a París. Les condicions a París empitjoren, fins que a finals del 886, arriba el rei Carles el Calb a lliberar la ciutat. Però, no aconsegueix vèncer definitivament els vikings, i els deixa seguir remontant el Sena i atacar Borgonya, ciutat que no el vol reconèixer com a rei. Finalment, s'elimina Carles el Calb com a rei, per no ser capaç de fer fora els vikings i Eudes, que havia resistit durant el setge, es converteix en nou rei. Però França ha quedat dividida en petits regnes. Eudes és rei dels francs occidentals.

El naixement de Normandia

Gràcies als seus atacs prolongats, els vikings acaben per establir-se al llarg del curs inferior del Sena. Rollón és el seu cap. El nou rei franc cedeix Normandia al cap viking, fent que aquest es vegi obligat a defensar-lo; així, el nou rei francès ha aconseguit d'instal·lar tot un exèrcit de vikings, que s'ha establert a Normandia, entre

el centre de França i els futurs possibles atacs vikings. Els vikings es converteixen en grangers i agricultors i esdevenen normands.

La conversió al cristianisme

Rollón recolza Eudes, també anomenat Carles el Simple, en la seva lluita contra el duc de Borgonya Raül. Tot i així, és aquest últim qui venç i destrona Carles com a rei dels francs i aprofita l'ocasió per atacar Normandia. Però els vikings la defensen violentament i fins i tot contraataquen, fent firmar la pau i guanyen algunes terres més. Els vikings normands, uns 5.000, es barregen amb la població franca. Molts d'aquests es converteixen al cristianisme podent-se casar amb dones franques. Els que una vegada foren vikings i ara són normands fan de Normandia l'estat més important i poderós de l'occident cristià. Com veurem més endavant conqueriran Anglaterra.

La conquesta de la gran Bretanya i les expedicions a la Mediterrània

Els atacs contra la gran illa comencen l'any 835. Després d'expulsar els vikings noruegs tenen via lliure. Durant trenta anys devasten el sud i el centre del territori anglosaxó, després de remontar el Tàmesis. A finals del S. IX ocupen les principals ciutats: York, Nottingham, Londres i Cambridge. Però el líder anglès, Alfred de Weesex, és un gran guerrer i resisteix; l'any 886, fins i tot, recupera Londres una bona part del sud del país. L'any 899, després, la seva mort i l'arribada de més danesos fan malbé els seus esforços.

D'altra banda, l'any 859, el cap viking Hastein abandona el seu refugi a Anglaterra dirigint una flota de 60 drakkars. Es dirigeixen al sud, arribant a l'estret de Gibraltar, creuant-lo i saquejant Algecires. A més a més, ataca les costes del Marroc i l'any 860 condueix les seves naus contra Luna, ciutat situada al nord de Roma a Itàlia.

Arribada de les desfetes

A finals del S. IX, tot el territori comprés entre el nord de Yorkshire i el Tàmesis és controlat pel vikings danesos. Però els primers anys del S. X són anys de desfetes per aquests. Els vikings noruegs procedents d'Irlanda ataquen al nord, mentre al sud, és el rei anglès Eduard qui acosa el Danelag, territori danès. Per si això fos poc, la mateixa Dinamarca és assaltada pels suecs. L'any 927, el Eduard venç les tropes daneses i recupera York. Els vikings danesos, acorralats al Danelag, es veuen obligats a aliar-se amb els anglesos per defensar-se de l'enemic comú: els noruegs. Aconsegueixen refusar-los i tornen a barallar-se entre ells, ordenant el rei anglès Aethelred l'any 1002 l'execució de tots els danesos establits a Anglaterra. Després d'aquesta matança, Svein, rei de Dinamarca, pren terribles represàlies i l'any 1009 conquereix l'illa aconseguint una victòria danesa entre aquell mar de desfetes. A més a més, el seu successor, Knut el Gran, expulsa la dinastia anglesa Wessex. Però després de la seva mort, l'any 1035, els seus fills deixen que el seu èxit es derrumbi i els danesos no triguen a desaparèixer d'Anglaterra. Des d'aquell moment, les expedicions daneses són molt dèbils. La influència danesa a la Gran Bretanya acaba per sempre més quan l'any 1069, un grup de guerrers vikings cauen sota sota els atacs de l'exèrcit normand comandat per Guillem el Conqueridor, duc de Normandia.

Els suecs i la ruta d'Orient

En el segle IX, els Rus, com s'anomenava en finès als suecs, s'imposen a les tribus eslaves, les quals es troben a un país ric i immens, però totalment desordenat. Per explicar l'expansió dels suecs l'hem dividit en tres parts: L'establiment de l'imperi de Kiev, Les rutes des de Suècia fins l'Imperi Bizantí i L'assalt a Constantinopla.

L'establiment de l'imperi de Kiev

Cap a finals del S. IX, el viking suec Rurik pren la ciutat de Novgorod, a l'est de l'actual Finlàndia. Kiev,

ciutat situada una mica al sud de Novgorod i a la qual es pot arribar mitjaçant el riu Dniéper, es converteix en nucli de comunicacions entre el nord de Rússia i l'imperi Bizantí. Oleg, successor de Rurik, es llença Dniéper abaix i ocupa Kiev; el seu poder abarca, llavors, els territoris compresos entre Novgorod i Kiev. Aquesta darrera ciutat, nova capital de l'imperi d'Oleg, es converteix, en poc temps, en una de les ciutats més pròsperes en quant a comerç, art i cultura. Oleg mana construir naus de guerra per recórrer el riu fins el mar Negre.

Les rutes des de Suècia fins l'Imperi Bizantí

Les rutes que han de recórrer els vikings suecs per arribar a l'Imperi Bizantí són llargues, dures i perilloses. Partint des de Suècia han de travessar el mar Bàltic fins el golf de Finlàndia. Seguidament, remonten el riu Neva, que ja presenta sèries dificultats com ara els ràpids i les perilloses roques que precedeixen el llac Ladoga, propé a l'actual Leningrado. Alguns comerciants s'estableixen aquí, però els que decideixen seguir han de remontar el riu Volkov que condueix al llac Ilmen, però sobre tot a la ciutat comercial Novgorod. Seguint cap al sud, han remontar remant el riu Lovat. Realitzant un transport per terra, sobre troncs de fusta, els Rus arriben al curs superior del Dniéper o el Volga. El primer riu facilita l'accés a Bizanci, mentre el segon desemboca al mar Caspi, proporcionant un enllaç amb les caravanes de camells procedents de Bagdag. Altres itineraris utilitzats, però menys, pels suecs són, per exemple, seguir el Vístula, que passa per l'actual Varsòvia, fins el Dniéster i mitjançant aquest fins el mar Negre, o remontar el Dvina, que passa per l'actual Riga, i arribar al curs superior del Dniéper.

Cal dir, també, que els vikings situen campaments atrinxerats al llarg de les seves rutes per defensar-les de possibles atacs, com també fortifiquen el centres de venda.

L'assalt a Constantinopla

Com havíem dit abans, Oleg mana construir una flota per baixar fins el mar Negre; doncs l'any 907, Oleg es troba davant Constantinopla dirigint 80.000 homes repartits en 200 naus. Una enorme cadena, però, els tanca el pas vers la capital bizantina. Llavors, els vikings aixequen les seves naus i els hin posen rodes; quan els vents són favorables, es llancen a tota velocitat contra Constantinopla. Els bizantins, panicats, accepten un tracte comercial i paguen un important tribut.

Però la expansió vikinga no ha acabat, i l'any 963, Sviatoslav, net de Oleg, venç el gran Khan i les tribus búlgares al Danubi. Però desgraciadament pels suecs, el seu líder és assassinat a mans dels invasors petxengues, guerrers nòmades provinents de les estepes d'Àsia central. Vladimir, fill de Sviatoslav, expulsa de la zona els invasors petxengues i consolida l'imperi rus creixent. És llavors quan l'emperador de Bizanci, l'any 988, el senyor de Rússia per proposar-li la seva germana en matrimoni, a canvi de la seva conversió al cristianisme, cosa que Vladimir accepta per raons polítiques. Sota amenaces de mort, obliga els seus súbdits a convertir-se igual que ell, cosa que es fa massivament al Dniéper. Els sacerdots grecs ortodoxos afluïxen en gran número a Rússia. D'aquesta manera, els escandinaus es fundeixen amb aquesta nova cultura. Les relacions amb Suècia, l'antiga pàtria, són mínimes. L'any 1040, Ingvar, el Gran Viatger, es dirigeix al front de 30 naus, des de Suècia cap a l'Àsia central musulmana, però mor l'any següent a Síria. La seva mort marca la fi d'una època gloriosa pels vikings suecs, marca la fi de la seva brillant expansió.

Economia dels vikings

Els vikings eren principalment agricultors, encara que també pescaven i caçaven. Tots els productes que obtenien d'aquesta manera els utilitzaven tant per a consum propi com per a comerciar i poder obtenir així altres productes necessaris. El comerç, però, va estar la seva gran activitat i és del que més es pot parlar. També parlarem, però, de l'agricultura i la pesca.

El comerç

Els vikings comercien amb tot tipus de mercancies

Els vikings suecs comercien amb tot tipus de mercancies: importen espècies i seda d'Orient mitjançant els rius russos, or del Danubi, armes dels regnes francs, atzabeja d'Anglaterra i vins de la vall del Rin. Ells, en canvi, exporten sobretot esclaus, peix sec, mel i pells. Islàndia, per la seva part, ha d'importar fusta degut a la pobresa dels seus boscos, com també vi, aliments, vi, coure i ferro; ven la llana de les seves ovelles, pells, falcons, i peix. Noruega i Groenlàndia, a més a més, exporten ivori de morsa. Els groenladesos, per la seva part, comerciaven amb osos vius a canvi d'aliments, que era el que els faltava.

L'administració i els gremis als centres comercials

Els centres comercials estan sotmesos a una jurisdicció que els obliga a protegir els comerciants dins el recinte de la ciutat, llei que és aplicada per un representant del rei, que a més a més, s'ocupa de recaptar els impostos. D'aquesta manera, els oficials reials ocupen un lloc cada vegada més important a l'administració de la ciutat. A partir de llavors, els mercaders intenten limitar la influència del poder reial sobre els seus negocis i finances, o sigui, tenir més llibertats: per aconseguir-ho, creen associacions o gremis encarregats de protegir-los comercialment. Aquestes organitzacions tenen, també, la funció de reemplaçar la família dels comerciants, moltes vegades a altres terres; així, els membres dels gremis s'ajunten per a beure i divertir-se o per a reunions rituals.

Els vikings firmen acords comercials

L'any 873, una ambaixada de Dinamarca es presenta a la cort de Lluís el Germànic per a firmar un pacte, segons el qual els mercaders dels dos països podrien creuar les fronteres per poder comprar i vendre en pau. Aquest és un exemple dels pactes comercials entre escandinaus i altres regnes. Els vikings utilitzen la plata com a moneda de canvi: calculen el valor dels objectes en relació amb el seu pes en plata. A més a més, fundeixen joies amb aquest material. Tot i així, els escandinaus no rebutjen monedes estrangeres deixant que aquestes circulin pels seus mercats: simplement les pesen i saben així quina relació de valor tenen amb les seves pròpies monedes de plata. A mitjants dels S. X, els vikings comencen a reunir monedes, o sigui, a estalviar. Els comerciants vikings, sobretot els suecs que van ser els més comerciants d'entre les tres nacions vikings, realitzen la compra o venda de productes en l'acte, però de vegades es veuen obligats a sometre's a les costums locals. Una d'elles, per exemple, és la del troc mut que és especialment original: el mercader viking deposita en un lloc convingut les seves mercancies, juntament amb un dibuix del que n'espera a canvi; després ha de marxar i no tornar fins varies hores més tard i emportar-se llavors els articles depositats pels indígenes o els seus propis productes si no han hagut acord.

Els centres comercials escandinaus

Dos centres comercials molt importants són Birka i Hedeby.

Situada a la illa Björkö al llac Mälaren, no gaire lluny de l'actual Estocolm, Birka és una ciutadela fortificada governada per un representant del rei. A prop hi ha un fortí on s'allotjen soldats vikings encarregats de vetllar per la seguretat del mercat. Dins el recinte, hi ha diverses dàrsenes, que són petits canals que entren a la ciutat i on els vaixells poden descarregar sense perill. Durant l'hivern, les aigües del llac es gelen i els carregaments arriben al port en trineu. Birka és una ciutat rica i próspera, però no només és lloc de comerç: també s'hi fabriquen productes artesanals com ara perles de cristall o de vidre, famoses a tota Suècia. Birka, tan esplendent durant el S. IX i principis del X, s'extingueix lentament cap a finals d'aquest segle.

Hedeby, a la costa est de Jutlàndia, comença com un petit centre sense importància que és ràpidament anexionat a Dinamarca. Cap a l'any 900, és recuperat per un rei suec. A més de centre comercial, és, com Birka, un centre artesanal on es fabriquen objectes de vidre i joies fetes amb àmbar que a continuació són exportades. Hedeby prospera enormement durant el S. X, però començar ha declinar com Birka cap al S XI,

fins que és devastada pel norueg Harald el Sever.

A més a més dels grans centres comercials com Birka i Hedeby, cada poblat té el seu petit mercat local. Aquests mercats abasteixen tots els pobles escandinaus. En ells, els vikings intercanvien els seus productes agrícoles i productes artesanals mitjançant el troc.

L'agricultura

La major part dels vikings eren grangers, inclòs els que es llençaven cap a l'Europa occidental o els mars del nord. Els principals cereals cultivats a les granges escandinaves durant l'era vikinga eren l'ordi, el sègol, la civada, i a Dinamarca, a més a més, blat. Altres productes cultivats eren el pèsol, les mongetes i les cols.

Diverses excavacions han demostrat que els vikings ja utilitzaven diverses tècniques de conreu, com ara la de llaurar la terra abans de sembrar, i per tant, que s'utilitzaven arades. Ja s'utilitzaven, també, altres eines com falçs i pales.

Les aldees vikingues estaven rodejades de camps de conreu, però també estaven situades a prop de camps per pasturar, ja que la cria d'animals també era important pels vikings. Es criaven vaques, ovelles, cabres i cavalls, tots ells utilitzats tant per obtenir carn i llet com per al transport.

A Noruega, concretament, es cultivaven, a prop de la costa on les temperatures són més moderades, arbres fruiters. Tot i això, l'agricultura a aquest país mai ha estat gaire important i molt poques terres es cultiven. A Dinamarca, on les terres són més seques, i a Suècia, on les terres de pedra calissa són fèrtils, l'agricultura va ser bastant important.

La pesca

En alguns llocs d'Escandinàvia – sobretot al llarg de les costes noruegues – la pesca va desenvolupar un paper encara més important que l'agricultura per a l'economia de les aldees vikingues. S'han trobat diverses eines de pesca que proven que pescaven amb xarxes i arpons. També s'ha provat que ja caçaven foques i morses a les aigües del nord. Se n'aprofitava molt les pells i, en el cas de les morses, el marfil que era molt apreciat a tota Europa en aquella època.

A Noruega, el duríssim clima incitava els vikings a establir-se a la costa i pescar balenes. A més a més, Noruega exportava grans quantitats de peix sec provinents dels oceans Atlàntic i Àrtic. Una part d'aquest peix, però, era consumida a les mateixes aldees complementat per aus marines. A Suècia es pescava molt peix, però no tan els mamífers marins com les foques i les morses. A Dinamarca es pescava de tot, peix en general i mamífers.

La cultura dels vikings

La navegació

Els vaixells i la construcció naval

Una forta dependència del viatge i el transport marítim va portar els vikings a convertir-se en hàbils constructors de naus i excel·lents navegants. Els seus vaixells variaven desde les seves naus de guerra llargues, estretes i de poc calat, fins els més robustos que van portar els colonitzadors cap al nordoest pels mars del nord, i els encara més robustos vaixells mercants de carga. D'altra banda, també es construïen diferents vaixells de pesca, transbordadors, i altres tipus de naus per als viatges d'interior.

Els cascos es construïen sobre una quilla llarga i profunda, que formava l'esquelet de les naus; una sobrequilla

anava a sobre d'aquesta per a soportar la base del màstil. Les popes es curvaven amb elegància i, als vaixells més prestigiosos, les proes acabaven en caps de dracs o espirals guarnides amb accessoris de metall. Els timons eren com enormes rem subjectats a l'estribor de la popa i manejats pels timonels mitjançant una canya.

Per a propulsar els vaixells, s'usaven tan les veles com els rem, i de vegades les dues coses a la vegada. El geni dels vikings va ser saber convinger aquests dos sistemes de navegació, ja que cada sistema necessitava un tipus de casc determinat. A més a més, els vikings van inventar el màstil de vela que podia posar-se i treure's.

Tècniques de navegació

Sense brúixola magnètica, cartes de navegació i qualsevol altre instrument, els vikings usaven mètodes ambientals de navegació per a orientar-se. S'utilitzava un tipus d'estima, basada en els càlculs del rumb i la velocitat assolida. Les direccions es calculaven mitjançant el sol i les estrelles, com també la direcció del vent i l'oleatge. Les velocitats es calculaven simplement utilitzant la pròpia experiència. D'altra banda, els vikings, experts navegants, perceïen els senyals de canvi de temps, de vent, i els indicis de terra més enllà de l'horitzó. Totes aquestes tècniques va ser utilitzades també pels antics xinesos, els fenicis i els grecs. Tot i això, hi ha diverses teories que afirmen que els vikings ja utilitzaven algun tipus de brúixola, uns diuen una de solar, altres una semblant a la inventada pels àrabs, el *kamal*.

Navegació per terra

Els rius van ser pels vikings excel·lents vies de penetració a l'interior dels continents. Si les cascades o els ràpids impediaven l'avançament, baixaven el màstil, col·locaven els rem a dins i transportaven la nau per terra ferma fins al següent riu navegable. Per aconseguir-ho, feien rodar l'embarcació sobre troncs d'arbre.

La religió dels vikings

La religió vikinga és politeïsta i segons les creences vikingues, els déus resideixen a Asgard, que és com l'Olimp en la mitologia grega. Asgard és una fortalesa al centre de la qual creix un freixe sempre verd anomenat Yggdrasil, les arrels del qual arriben fins a l'infern. Les seves branques són tan altes que travessen el cel.

Els déus dels vikings

La religió dels Vikings està composta per tres grans déus, que regnen a Asgard: Thor, Odín i Freyr. Ens trobem, doncs, davant d'una religió politeïsta comparable en un àmbit general, a l'hindú.

Odín és el déu suprem, dominador, déu del saber i de la guerra, o més exactament de la victòria. No participa, però, a les batalles, ja que és més aviat un estratega; tan pot guanyar utilitzant l'astúcia com utilitzant la força. El poble viking l'imagina cabalgant arreu del món sobre un cavall de vuit potes anomenat Sleipnir. Mentre ho fa, l'escorten dos corbs, un dels quals és Hugin, representant del pensament, i l'altre Munin, representant de la memòria. Aquest fet simbolitza que la intel·ligència complementada pel record està lligada al poder.

Thor que significa tro, primogènit d'Odín, viatja pel cel en un carro arrossegat per cabrons, provocant un gran terravestall similar al d'una tempesta. Defensa els homes de l'amenaça dels gegants dels elfs, com també del fred i de la gana amb un martell i una maça de mànec curt, símbol del llamp. És el déu més estimat pel poble humil. Té un regne anomenat Thrúdvangar i el seu palau es diu Bilskirnir.

Finalment, Freyr, déu de la fertilitat, és bo i generós. La seva germana, Freyja, deessa de la bellesa, és cap de les Walkíries. Les Walkíries, guerreres verges filles d'Odín, han estat enviades per aquest per jutjar el valor i la força dels combatents Vikings. Quan una batalla finalitza, acompanyen els herois morts en el combat fins al

Wahlhalla, que suposa la felicitat eterna d'aquest poble. El nom d'aquestes guerreres vol dir literalment les que escullen als que han matat, per l'anterior raó. Al Wahlhalla, palau de les cinc-centes quaranta portes, Odín espera les seves filles i la seva collita de guerrers morts. Aquí tots tenen una vida feliç, combatant de dia i divertint-se de nit menjant carn del porc senglar Saehrimnir, que després de ser menjat cada nit, ressucita l'endàmà. De la mateixa manera, els guerrers, per més que lluitin mai moren, ja que s'aixequen cada vegada intactes.

Al voltant d'aquests déus hi ha tota mena de divinitats secundàries, des d'elfs fins a genis que reencarnen, sovint, ànimes de difunts.

Els vikings es relacionen amb els seus déus

Els déus protegeixen la família, o oett, els béns i el seu honor, però també protegeixen l'Estat, el guerrer i el camperol. Ajuden el rei a mantenir la pau i fan més propícies les collites. Pels vikings, els déus són com companys, fins i tot se'n podria dir mestres. Amb ells, a més a més, tenen drets i deures. Els fidels estan totalment disposats a venerar-los; a canvi, però, n'esperen una recompensa i si aquesta no arriba s'ultratgen i poden arribar a matar l'intermediari, o sigui el sacerdot.

Els ritus s'inclouen, de forma natural, dins les ocupacions de la vida quotidiana: el fet de veure com moren els seus animals, pel camperol, ja és un acte de veneració, com també el fet que un guerrer pretengui conquerir un territori o que un cap de família la vulgui veure progressar. Tot i això, l'acte religiós més important és l'acte col·lectiu, que té lloc a l'aire lliure al prat, a una clariana, al bosc, a prop d'un manantial o d'una gran roca. No és coneix l'existència de cap edifici de culte. D'altra banda, els Vikings veneraven un tronc d'arbre d'enorme tamany que identificaven com a columna universal que aguanta el pes del món: aquest arbre és el Yggdrasil.

Entre els Vikings no existeixen sacerdots professionals que es dediquin exclusivament a tasques religioses. A cada nivell, el cap és al mateix temps el sacerdot. D'aquesta manera, el pare de família està obligat a desenvolupar aquesta funció.

Els ritus

Els Vikings honoren als seus protectors fins a límits inimaginables.

Hem sabut gràcies al narrador mahometà Ibn Fodland, que els comerciant rus (provinents de la suècia vikinga) adoraven als déus, quan transitaven el riu Volga, en petites illes. En les que hi desembarcaven pells i esclaves, juntament amb pa, hortalises, carn i la seva cervesa el nabib. Posteriorment es dirigien a un gran tros de fusta treballada, d'aparença humana i s'hi dirigien com si d'un déu es tractés. Ennumeraven les seves ofrenes i els seus desitjos, amb l'esperança de fossin complerts.

En el poble viking, els sacrificis animals eren nombrosos, però aquests no eren els únics, també n'hi havia d'humans. Cada nou anys se celebraven festes de caire solemne i religiós, en les que nou homes eren sacrificats per aplacar amb la sang la còlera de les divinitats. Homes i animals eren morts a cops de destrat, o bé penjats en un bosc sagrat. Les ports anaven precedides per llargs banquets.

L'univers dels Vikings no és homogeni: es compona de diversos móns, tres o deu segons les creences de cada poble. Dominat per Asgard, al centre s'hi troba Midhgard la residència dels homes. Els poders divins viuen a Utgardhr, que es troba en un anell exterior. El cosmos es manté estable gràcies a la seva espina dorsal, la gran freixe Yggdrasil eternament verda que dona vida a una sèrie de manantials, naixement dels grans rius. En les seves fulles els déus s'hi reuneixen, hi arriben travessant la via làctea.

Els herois

Exceptuant algunes inscripcions grabades en la pedra no tenim coneixença de cap mena d'escriptura vikinga d'abans de segle XI. Tota la seva història, poemes (eddes), llegendes(sagues)... han estat transmeses oralment amb el pas del temps. Uns monjos islandesos ho van escriure tot al segle XIII i així han arribat fins als nostres dies. La tradició oral era un art en els pobles més aïllats, els nois joves amb capacitat explicativa eren contractats pels rics, i explicaven sense parar les grans proeses dels seus herois. Uns herois que sempre pesseien les mateixes qualitats: valor, naixement il·lustre, audàcia i caràcter venjatiu. Aquests usurpadors són uns autèntics adeptes de l'aventura, de la guerra i dels seus perills. En les seves aventures desembarquen en terres llunyanes, conquereixen, sequegen i es casen amb princeses estrangeres; després tornen al seu país, on són amos de la seva terra i funden una família. Aquestes sagues si eren ben difoses podien arribar a ser un èxit en tota Escandinàvia.

El darrer heroi fou Harald un especialista en la guerra, estava a la servei de l'emperador bizantí i rei de Noruega. Va lluitar alerrissadament contra els Danesos i va acabar morint al 1065, una fletxa anglesa li va atravesar el pit. Ell va ser l'últim guerrer i bandit que durant tres segles havien viscut amb la torxa en una mà i l'espasa en l'altre. El ressò de Halfdan, Hastein, Erik el roig, s'apaga amb la seva mort i el seu llinatge s'extingeix.

Posteriorment només subsisteix una llegenda incompleta i enganyosa, en la que aquests rudes guerrers conserven la imatge d'una bàrbar pagans i sanguinaris; i perden la de grans conqueridors i creadors d'un tipus d'estat totalment nou i de nombroses ciutatscomercials com Smolensk.

Però un nou poble amb sang vikinga neix i s'enforteix, són els Normands temuts a Europa, que naveguen cap a Anglaterra per encetar un nou capítol de la història.

La conversió al cristianisme

A principis del S. IX, Escandinàvia era una de les darreres forteses de paganisme que quedaven al nord d'Europa. Els vikings, però, ja havien entrat en contacte amb el cristianisme de diverses maneres diferents durant els seus viatges com a pirates, colonitzadors i comerciants; les sagues ens diuen que els vikings que comerciaven a terres cristianes estaven, de vegades, disposats a acceptar un cristianisme simbòlic per a facilitar les relacions amb els seus clients. A més a més, diversos incidents aclareixen que alguns dirigents occidentals com a mitjà diplomàtic. Un exemple és el d'Alfred *el Gran* d'Anglaterra el 892. En aquell moment hi havia dos exèrcits vikings operant a l'illa. Per impedir que unissin les seves forces, Alfred va apadrinar els dos fills de Hastein, cap de la banda més petita, a més de donar-li diners i obtenint així juraments de fidelitat. Aquests és un dels molts exemples d'apropament entre les dues cultures.

Va ser, però, el rei norueg Olaf Haraldsson qui va consolidar el cristianisme al seu país aproximadament al 1020. A Islàndia el cristianisme va ser introduït pels mateixos noruegs, igual que a Groenlàndia. Va ser introduït a Suècia i dinamarca per un monjo alemany anomenat Ansgar durant el S. IX.

Art viking

L'art escandinau de la època vikinga era essencialment decoratiu, amb els seus models basats en diversos animals estilitzats, encara que va haver-hi èpoques durant les quals els motius de les plantes o de les cintes entrellaçades es van fer populars.

L'art viking estava obert a la influència de l'Europa occidental, però les idees estrangeres es prenen selectivament i s'adaptaven al gust escandinau. Les corrents artístiques duraven bastant i la producció de joies les seguia. Una important innovació durant l'època vikinga va ser la introducció de l'escultura de pedra. Anteriorment, només existien pedres decorades.

La societat

Les classes socials

La societat està dividida en tres grans grups: els esclaus (o traells) els homes lliures (o bondis) i els caps.

Els esclaus ja ho són de naixement, són presoners de guerra, o són bondis condemnats per la justícia. La seva imatge no correspon al prototipus de Viking que tots tenim al cap, ja que van amb el cap afaitat, i amb roba de llana sense tenyir. En cada granja pot haver-hi una vintena de traells, alguns dels quals amb posicions respectables com les cuidadores dels infants, o els homes que poden arribar a ser administradors d'una explotació. Només cap al final de l'era vikinga, quan el cristianisme comença a enfortir-se al nord d'Europa, apareixen les alliberacions d'esclaus.

Els bondis, són els propietaris de la terra que exploten i la seva posició social es envejable, a diferència de la dels altres pagesos europeus. Aquests homes lliures formen la base de l'economia, participen en la política tenen dret a recórrer a la justícia. En teoria són tots iguals, però en realitat els que posseeixen més terres i provenen d'una família més antiga, són més respectats. Les dones lliures no gaudeixen de tants drets com els dels homes, però són respectades per tothom. Es dediquen a realitzar tasques domèstiques i administren propietats.

A mesura que es desenvolupa la societat vikinga, la societat es diversifica i apareix una classe d'artesans especialitzats. Entre ells el ferrer és el més respectat, ja que fabrica les armes indispensables per l'ofensiva i la defensiva, en aquest rang també s'hi inclouen els soldats, els mercaders, els fusters...

Els caps i els reis són escollits per l'assemblea del Thing, el seu poder depèn de voluntat del poble, però tenen dret a aplicar una llei que li sembli més adequada. La funció essencial del rei o del cap consisteix en mantenir la seguretat, la prosperitat i l'honor del poble; juga també un paper religiós. Fins a l'arribada de les monarquies absolutistes establertes pel cristianisme, els reis no assumeixen cap poder legislatiu. Tan sols l'assemblea del Thing fa les lleis.

El Thing

És l'assemblea durant la qual es prenen decisions que tenen a veure amb la vida quotidiana dels vikings. És l'únic òrgan legislatiu i jurídic de la societat vikinga. Es troba a diferents escales: a escala cantonal (com a mínim a Suècia i a Dinamarca), el Thing està compostat per tots els homes lliurs amb domicili fix; a escala provincial, agrupa els representants dels diferents cantons.

Les assemblees tenen lloc una o dues vegades al mes, a l'aire lliure. Cada província dictamina les seves pròpies lleis i es pronuncia amb tota llibertat sobre les propostes del rei. Els debats estan dirigits pels ancians i els juristes, ja que són els únics que recorden les antigues lleis que no estan escrites.

D'altra banda, el Thing fa també de tribunal. Als vikings els agraden els debats judicials i es complauen en perllongar-los. El denunciador demana justícia a l'assemblea del seu cantó, però si el cas sembla delicat es porta a l'assemblea regional. Pels vikings, el judici no té interrogatori i els acusats es defensen a sí mateixos. Un processat té totes les possibilitats d'ésser absolt, únicament si el poble els recolza. Les sancions per delictes menors són quasi sempre multes pagades per la família de l'acusat a la de l'acusant.

Com ja hem dit, el Thing s'encarrega també d'escollir els reis i els caps.

La família

La família (o oet) és el nucli més fort de la societat vikinga, en la qual l'honor és molt important, ja que el de cada membre repercuteix sobre el del llinatge sencer. Per tant el individu són solidaris entre ells, veure's exclòs de l'oet és comparable a ser desterrat.

Cadascuna viu en una granja o casa allargada, d'una sola habitació de dotze metres de llarg, el sostre del la qual és un vaixell volcat aguantat per dues fileres de columnes. Quan es produïa algun forat era ràpidament tapat amb adob i tot el sostre estava recobert de palla. A Islàndia les granges estaven molt separades ja que hi predominava la ramaderia extensiva, per tant els pobles eren escassos.

L'única habitació està comunicada amb les corts i amb l'exterior per llarg passadissos, que juntament amb les gruixudes parets de turba, protegeixen del fred. Les parets no tenen finestres, i hi ha un únic orifici directament comunicat amb l'exterior per la sortida de fums. Curiosament hi trobem banys de vapor, precursors de l'actual sauna. Els vikings s'interessaven per mantenir la pell sana. Amb els anys les granjes s'ampliaven si la família creixia i podiem trobar la cuina o els banys en edificis annexos.

Les cases

Construcció i distribució dels habitatges

Els vikings construïen les cases amb fusta, encara que la pedra també s'utilitzava en algunes zones, particularment a Noruega. La forma bàsica dels edificis era la rectangular, de vegades amb murs curvats, de longituds variables. L'amplada solia ser de menys 5 metres i depenia de les vigues que aguantaven el teulat. Aquestes a la vegada, eren aguantades per dues files de columnes que recorrien la longitud de l'edifici i el dividien, doncs, en tres seccions, que eren una nau central i dues de laterals més estretes. Tot i això, de vegades les columnes estaven encaixades als murs i proporcionaven, d'aquesta manera, un espai interior ininterromput. A les cases on sí hi havia divisions, un dels extrems de la casa s'utilitzava com a graner per emmagatzemar els conreus o es dividia en quadres pel bestiar. Aquest proporcionava calor i, a més a més, estava segur, guardat dels lladres. Al llarg de les parets hi havia bancs, que servien també com a cames, però també per a treballar-hi. No hi havia gaires mobles.

Els edificis de les ciutats eren més petits que les granjes, ja que no necessitaven espai dedicat a emmagatzemar o al bestiar. També tenien forma rectangular i estaven dividides en tres habitacions: la més gran contnia l'hogar, mentre les dels extrems estaven dedicades als treballs artesans i a l'emmagatzegament. En algunes cases s'han trobat forns, encara que aquests no eren gaire habituals i les portes de les cases es podien tancar amb clau.

A casa, les dones treballen els teixits i els homes fabriquen armes i atuells i els reparen. Dins la casa, a part de l'oet, també hi viuen les amants del bondi i els seus fills, que solen ser esclaus. Tot es fabrica dins la casa construïda normalment pel seu amo, els seus habitants treballen i decoren el ferro, la fusta i ossos, ningú necessita res que no pugui elaborar ell mateix.

Dins la granja s'expliquen llegendes, es fan banquets en honor als déus i grans projectes són pensats; podem dir que la unitat que proporciona la casa és fonamental per la societat vikinga.

La fi dels vikings

El S. XI va veure la fi de la transició dels regnes escandinaus a estats nacionals, un procés que havia començat dos segles enrere. Els ambiciosos programes de fundació urbana, l'extensió del patronat eclesiàstic al nord pagà recentment convertit, un procés de civilització, de fet, van desenvolupar el seu paper en el continuat creixement del poder centralitzat i la reialesa. Al mateix temps va haver-hi una expansió de la població cap a terres més marginals. Tots aquests factors van introduir canvis materials al paisatge escandinau a finals del període viking.

Per tant, la cultura vikinga, o sigui els increïbles i perillosos viatges, les cruels conquestes, les extenses xarxes comercials, tota aquesta rica, diferent, original cultura amb una pròpia personalitat va anar desaparèixer progressivament, a mesura que Escandinàvia es civilitzava i el cristianisme s'hi instal·lava. Es pot dir que la

cultura vikinga va deixar d'existir a finals del S. XI.

Conclusió

Per conèixer la història d'Europa i dels nostres avantpassats, no només hem de recordar el potent imperi romà o la culta Antiga Grècia. Hem de saber que, paral·lelament a aquestes grans civilitzacions i podríem dir que al pol oposat del nostre continent, els ja coneguts vikings, potser no tan bàrbars com els creïem, van col·lonitzar i influenciar des de l'Europa occidental, mitjançant el riu l'Elba, el Rin, el Sena, el Tàmesis o el Vístula, l'oriental mitjançant el Dnièper, Volga i Dnièster, fins el nord d'Àfrica o l'est d'Amèrica. Països que contribueixen cabdalment a l'Europa actual i també els més potents econòmicament i científica tenen arrels vikingues: el Regne Unit, Alemanya, Suècia i Noruega. Tot i que no van civilitzar-se tan com l'imperi romà i no tingueren un codi de lleis tan desenvolupat, també tenien organitzacions paral·leles narrades, per exemple, en el relat de la Guerra de les Gàl·lies de Juli Cèsar.

L'Europa actual deu una part important del seu desenvolupament a les conquestes vikingues, no tant sols en el terreny militar, sinó també en l'experiència marítima que posteriorment va contribuir a la capacitat de navegació d'holandesos i dels qui van fer el més gran imperi que mai no ha existit, el britànic.

Podem dir que els vikings no s'haguessin desenvolupat mai tant si no hagués estat pel mar, que va ser el mitjà més eficaç per triomfar.

Bibliografia

- Los vikingos. reyes de los mares Ediciones Aguilar
- Los barcos vikingos Ian Atkunsan Akal / Cambridge
- Una expedición de los vikingos Jean Ollivier De pas en pas
- Los vikingos Eric graf Oxenstierra
- Les vikings Frédéric Durand Que sais-je?
- Atlas de tesoros hundidos Nigel Pickford
- Los vikingos James Graham Ediciones Folio